

УДК 378.016:004

Маргарита Олейник, аспірант Бердянського державного педагогічного університету

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто компоненти та рівні готовності майбутніх учителів технологій до застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання у педагогічному процесі, описано методику діагностики зазначених рівнів та проаналізовано стан підготовки студентів факультету технологій, інженерної та комп'ютерної графіки БДПУ до використання інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: нові інформаційні технології, комп'ютерно-орієнтовані засоби, комп'ютерна техніка, анкетування, комп'ютерні технології.

Постановка проблеми. Головною метою підготовки вчителя трудового навчання у вищому педагогічному навчальному закладі є формування творчої, всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця, яка повністю відповідає вимогам, що ставить до неї сьогодення.

Нині необхідність використання сучасних комп'ютерних технологій у навчальному процесі є одним з головних факторів здійснення підготовки майбутніх фахівців [1, 17].

Тому все більше набуває актуальності формування готовності вчителя технологій до застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему формування готовності педагогів до професійної діяльності досліджували багато науковців – Ю.К. Бабанський, Л.В. Кондрашова, Н.В. Кузьміна, В.А. Міжеріков, М.Г. Резніченко, В.О. Сластьонін та ін. Проблему формування готовності майбутніх учителів до застосування комп'ютерно-орієнтованих технологій досліджували І.М. Богданова, Р.С. Гурін, О.В. Суховірський, С.М. Яшанов та ін. Зміст і методику підготовки майбутніх учителів трудового навчання з інформаційних технологій досліджували В.Д. Кондратюк, Г.М. Нітченко. Проблема підготовки майбутніх учителів трудового навчання із використанням засобів комп'ютерних технологій знайшла відображення у працях О.В. Ващук, Є.В. Громова, В.Д. Кондратюка.

Але питання формування готовності вчителів саме трудового навчання до застосування комп'ютерних технологій не отримало належного розгляду, хоча ряд дослідників наполягають на

необхідності використання інформаційних технологій під час підготовки та у професійній діяльності вчителів даного профілю: Р.С. Гуревич, О.М. Коберник, І.О. Петрицин, В.К. Сидоренко, О.М. Христіанінов та інші.

Метою статті є аналіз стану сформованості готовності майбутніх учителів технологій до застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання (КОЗН) у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. За визначеною метою нами була розроблена методика діагностики рівнів готовності до застосування КОЗН у педагогічному процесі загальноосвітньої школи, яка може бути використана не тільки у процесі підготовки майбутніх учителів технологій, а й учителями, що вже працюють у школі.

С.М. Яшанов [5] розглядає готовність майбутнього вчителя до ефективного використання нових інформаційних технологій (НІТ) як синтез таких структурних компонентів: мотиваційного; операційно-пізнавального; емоційно-вольового; оцінювального.

До системи компонентів професійної готовності вчителів до застосування НІТ у навчальному процесі Р.С. Гурін [2] включає такі: адаптивно-мотиваційний, планово-змістовний, організаційно-координаційний, контролювально-оцінний компоненти.

За дослідженням О.В. Суховірського [3], критеріями готовності майбутнього вчителя до використання НІТ є навички кваліфікованого користувача комп'ютерної техніки, вміння здійснювати пошук інформації, вміння отримувати нові знання та здійснювати самоосвіту засобами НІТ, знання особливостей використання КТ у

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

загальноосвітній школі, вміння використовувати КТ на уроці, вміння створювати власні дидактичні матеріали засобами НІТ, вміння здійснювати діагностику рівня навчальних досягнень учнів засобами НІТ, вміння здійснювати організаційну діяльність та планування засобами НІТ, вміння використовувати НІТ у науковій діяльності та в процесі підготовки науково-дослідної роботи.

Проаналізувавши дослідження структури готовності майбутніх учителів до використання КОЗН Р.С. Гуріна, О.В. Суховірського, О.М. Царенко, С.М. Яшанова, а також підходи Л.В. Кондрашової, Н.В. Кузьміни, В.А. Міжерікова, М.Г. Резніченко, В.О. Сластьоніна, ми визначили такі компоненти [4]: 1) мотиваційний компонент; 2) змістовий (когнітивний) компонент; 3) проектувально-технологічний компонент; 4) організаційний компонент; 5) контрольно-оцінювальний компонент.

Визначені компоненти готовності характеризуються певними рівнями та критеріями, а саме:

Д – інтуїтивний (початковий) рівень. Педагоги та майбутні вчителі ставляться до проблеми вдосконалення навчального процесу за допомогою комп'ютерно-орієнтованих технологій як до альтернативи традиційної навчальної практики. Основою такого ставлення є емоційна, інтуїтивна спрямованість на сприйняття нового тільки тому, що воно нове, а не глибокі теоретичні знання особливостей застосування КОЗН у професійній діяльності. Мотивації до підвищення якості навчального процесу та свого кваліфікаційного рівня, як такої, не спостерігається. Педагогічна рефлексія сформована на недостатньому рівні.

С – репродуктивний (середній) рівень. Ця категорія педагогів та майбутніх учителів добре ознайомлена із теоретичними основами, змістом, конкретними методиками використання комп'ютерно-орієнтованих технологій у навчальному процесі інших педагогів. Присутні практичні вміння застосування деяких елементів зазначених методик, але використання ними комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання у педагогічному процесі ситуативне.

В – конструктивно-варіативний (пошуковий, достатній) рівень. Педагоги та майбутні вчителі цієї групи прагнуть працювати та здобувати навички роботи, враховуючи вимоги сьогодення у впровадженні комп'ютерних технологій у педагогічну практику, шукають нові підходи до освіти. Вони охоче йдуть на експеримент та обговорення нових методик використання КОЗН.

А – творчий (високий). Педагоги та майбутні вчителі, що творчо відносяться до застосування

комп'ютерно-орієнтованих технологій і засобів навчання у педагогічній діяльності, мають широкі та змістовні знання про них, а також про нові підходи до навчально-виховного процесу на їх основі, володіють зазначеними технологіями та засобами, а також створюють власні. Реалізація творчого потенціалу, власних доробок для них є найважливішим орієнтиром педагогічної діяльності.

Одним із завдань методики діагностики рівнів готовності майбутніх учителів технологій до застосування КОЗН у професійній діяльності є проведення анкетування. Мета анкетування:

- визначення респондентами власної оцінки рівня готовності;
- дослідження мотивації навчальної діяльності студентів, а також їх професійної орієнтації та направленості зокрема;
- визначення рівня володіння професійними знаннями;
- встановлення інформативної підготовленості (інформаційна культура, комп'ютерна грамотність);
- дослідження управлінських навичок респондентів;
- порівняння отриманих даних анкетування із дійсним рівнем.

До змісту анкети входить такий перелік запитань та стверджень:

1.1. Є бажання займатись педагогічною роботою за умовою інформатизації освіти.

1.2. Бачу необхідність постійного вдосконалення педагогічної діяльності, власного інтелектуального розвитку.

1.3. Виявляю інтерес до нових досягнень в галузі комп'ютерно-орієнтованих технологій (КОТ) та бажаю впроваджувати їх у навчальний процес.

1.4. Цікавить професія вчителя технологій, трудового навчання.

1.5. Є бажання та здатність проявляти креативність у розв'язанні професійних задач; є орієнтованість на досягнення високих результатів.

2.1. Проінформований про новітні КОТ.

2.2. Володію змістом трудового навчання.

2.3. Володію знаннями методики викладання трудового навчання із використанням КОТ.

2.4. Підвищую власну інформаційну культуру, володію комп'ютерною грамотністю.

2.5. Володію професійно-педагогічними знаннями, вміннями та якостями (педагогічний такт, педагогічна вимогливість, товариськість, знання впливу КОТ на психологію учня та ін).

3.1. Маю здатність аналізувати комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання (КОЗН) та знаходити

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

оптимальні способи їх застосування у педагогічній практиці.

3.2. Маю здатність передбачати можливі результати впровадження КОТ у процесі викладання трудового навчання, попередньо оцінюю витрати засобів, праці та часу учасників освітнього процесу.

3.3. Маю здатність керувати навчальним процесом, регулювати пізнавальну активність того, хто навчається.

3.4. Вмію розробляти власні комп'ютерно-орієнтовані навчальні проекти.

3.5. Маю здатність планувати технологію застосування КОЗН при вивченні трудового навчання з урахуванням потреб, можливостей (матеріальних зокрема), інтересів, досвіду і власних якостей особистості.

4.1. Вмію привертати увагу учнів, розвивати в них стійкий інтерес до навчання, формулювати потребу в отриманні знань з технологій.

4.2. Маю вміння та навички викладання технологій із використанням комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання.

4.3. Стимую пізнавальну самостійність та творче мислення в учнів технічного профілю, розвиваю їх пізнавальні здібності за допомогою створення проблемних ситуацій та завдань із КОЗН.

4.4. Розвиваю інтерес до навчальної та професійної діяльності, формую науковий світогляд, орієнтуюся на постійне вдосконалення.

4.5. Застосовую комунікаційні технології (вербальні та перцептивні вміння, педагогічні техніки та ін.).

5.1. Моя оцінка власної професійної підготовки як учителя технологій.

5.2. Маю здатність використовувати діагностичне забезпечення за допомогою комп'ютерно-орієнтованих та традиційних технологій.

5.3. Володію технологіями, що направлені на корегування та підвищення освітнього рівня учнів.

5.4. Маю здатність контролювати взаємодію "викладач-комп'ютер-учень".

5.5. Маю здібності реалізовувати експертно-дослідну діяльність.

Зазначені запитання або ствердження оцінюються респондентом за п'ятибальною шкалою:

- 1 – не володію;
- 2 – володію погано;
- 3 – володію задовільно;
- 4 – володію добре;
- 5 – володію відмінно.

Анкета складається з п'яти блоків, кожен з

яких відповідає зазначеним вище компонентам структури готовності майбутніх учителів до використання КОЗН та містить по п'ять запитань (стверджень), що розкривають рівень цієї готовності. За кожним блоком сумує кількість балів для знаходження домінуючого та недостатньо розвиненого компонентів, а також вираховується загальна кількість балів для визначення рівня готовності майбутніх учителів до використання КОЗН у професійній діяльності.

Значення менше 50 балів інтерпретувалися нами як практична відсутність готовності майбутніх учителів до застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання. Рівень готовності респондентів, що мали менш 25 балів, відносився до *нульового* (низького).

За результатами відповідей анкетування респондентів стосовно їх кількості балів ми розділили шкалу відповідно до рівнів отриманих балів:

25...49 – *D, інтуїтивний* (початковий) рівень готовності майбутніх учителів трудового навчання до використання нових інформаційних технологій;

50...74 – *C, репродуктивний* (середній) рівень готовності;

75...99 – *B, конструктивно-варіативний* (пошуковий, достатній) рівень готовності;

100...125 – *A, творчий* (високий) рівень готовності.

Методика проведення анкетування передбачає попередній інструктаж, у зміст якого входить надання респондентам інформації про загальні поняття, визначення та деякі пояснення по певним пунктам анкети, що можуть визвати запитання. Цей інструктаж поводить для того, щоб аудиторія була достатньо підготовлена для анкетування, володіла певною термінологією та, як наслідок, результати дослідження були найбільш наближеними до об'єктивних.

У дослідженні взяло участь 139 респондента факультету технологій, інженерної та комп'ютерної графіки Бердянського державного педагогічного університету. Одержані результати дослідження розподілено за курсами та подано нижче у графіках (Рис. 1).

Отримані результати також приведено у таблиці 1.

Згідно результатів анкетування спостерігається поступове підвищення рівню готовності майбутніх учителів технологій до застосування КОЗН у педагогічному процесі. Найбільша відсоткова частка на першому курсі приходить на репродуктивний рівень C. За рахунок зменшення кількості респондентів, що мали той же рівень, на другому курсі збільшується відсоток студентів із

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTI ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

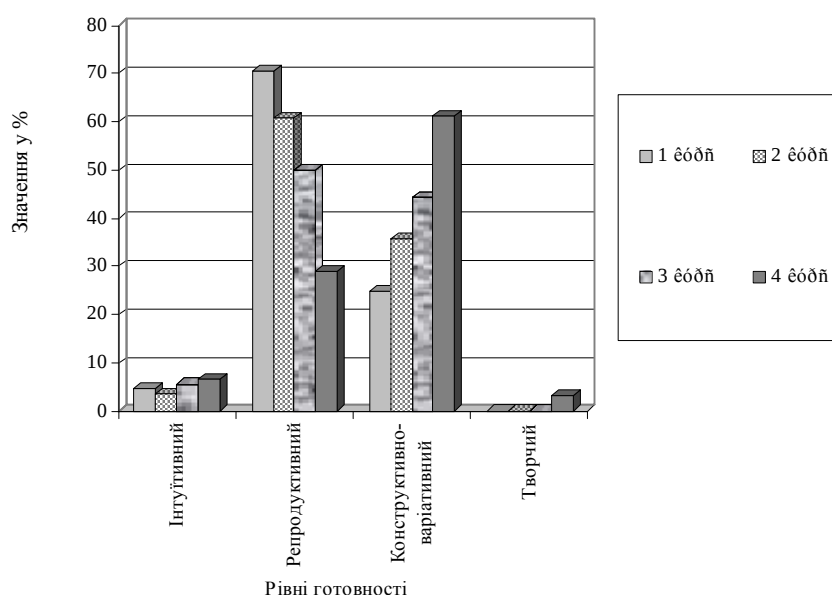

Рис. 1. Результати діагностики рівнів готовності студентів з першого по четвертий курс до застосування КОЗН у педагогічному процесі

Таблиця 1.

Характеристика рівнів сформованості готовності студентів до застосування КОЗН у майбутній професійній діяльності

	D.	C.	B.	A.
<i>Рівні готовності; № з/п курсів</i>	Інтуїтивний (початковий)	Репродуктивний (середній)	Конструктивно-варіативний (пошуковий, достатній)	Творчий (високий)
1 курс	4,55%	70,45%	25 %	0 %
2 курс	3,6%	60,7%	35,7%	0 %
3 курс	5,6%	50%	44,4%	0%
4 курс	6,5%	29%	61,3%	3,2%

конструктивно-варіативним рівнем готовності, але дещо зменшується мотиваційна складова. На третьому курсі ми визначили підвищення мотиваційного та конструктивно-варіативного рівня готовності за рахунок знову ж таки репродуктивного рівню. З першого по третій курси факультету технологій, інженерної та комп'ютерної графіки Бердянського державного педагогічного університету включно не було визначено студентів, які б мали творчий рівень готовності до застосування КОЗН у майбутній професійній діяльності.

Одним із факторів, завдяки якому ми спостерігали такий ріст, є, на нашу думку, проведення викладачами занять з різних навчальних дисциплін із застосуванням комп'ютерних технологій.

Більш детально охарактеризуємо результати дослідження стану готовності студентів четвертого курсу до використання КОЗН, які проходять практично останній етап підготовки до професійної діяльності.

На *рівні А* було виявлено 3,2% студентів. Це свідчить, що в цих студентів висока мотивація, різноманітний інтерес до інформаційно-комунікаційних технологій взагалі. Постійно шукають нову інформацію, вміють розробляти проекти поточної діяльності та користуються комп'ютерно-орієнтованими засобами на високому рівні, тобто комп'ютерна грамотність розвинена. Крім того, слід зазначити, що більшу частку цього показника займають студенти, які навчаються за спеціалізацією інформатика.

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTI ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ДО ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Рівнем В володіють 61,3% студентів четвертого курсу. Отже, саме такий відсоток студентів прагне працювати та здобувати навички роботи із застосуванням комп'ютерних технологій у педагогічній практиці, шукають нові підходи до навчального процесу, охоче йдуть на експеримент та обговорювання нових методик використання комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання.

На рівні С було виявлено 29% від загальної кількості студентів четвертого курсу. Цим студентам притаманне позитивно-пасивне ставлення та слабка мотивація до використання інформаційно-комунікаційних технологій.

На рівні D діагностувалося 6,5% від загальної кількості респондентів четвертого курсу. Майбутні вчителі цього рівня відносяться до застосування КОЗН у педагогічному процесі як до альтернативи традиційної навчальної практики, а тому мотивація до підвищення якості навчального процесу та свого кваліфікаційного рівня, як така, в них не спостерігається або дуже низка. Рівень самоаналізу власної педагогічної діяльності недостатній.

Висновки. Ми схильні стверджувати, що мотивація вдосконалення педагогічного процесу у студентів занадто слабка. Студенти практично не усвідомлюють себе як майбутніх вчителів. Крім того, можна спостерігати тенденцію зростання рівнів готовності майбутніх учителів до застосування КОЗН у педагогічному процесі. Але ці показники не є високими.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз результатів проведеного нами дослідження дозволяє зробити висновок про необхідність введення певних методик та технологій, що сприятимуть підвищенню рівню підготовки майбутніх учителів

трудоного навчання, а саме їх готовності до застосування комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання у професійній діяльності.

1. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти – Київ: "Освіта України". – 2006. – 390 с.

2. Гурін Р.С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи: дис... кандидата пед. наук: 13.00.04/ Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського (м. Одеса). – О., 2004. – 252 арк.

3. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: дис... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2005. – 303 с.

4. Христіанінов О.М., Положенцева М.М. Структура готовності майбутніх викладачів технічних дисциплін до використання ІКТ // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – № 1. – Бердянськ: БДПУ, 2008. – С. 121 – 126.

5. Яшанов С.М. Формування у майбутніх учителів умінь і навичок самостійної навчальної роботи у процесі використання нових інформаційних технологій: дис... кандидата пед. наук: 13.00.09/ Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2003. – 220 с.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2009

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b

Джерела мудрості

"Слова – це крила ластівки, вона їх не почуває, але без них не може злетіти".

Юрій Мушкетик
український письменник

"Не можна ходити по рідній землі, не чаруючись виплеканою народом у віках рідною мовою. В народі немає скарбу більшого, як його мова..."

Юрій Мушкетик
український письменник

a b c d a b c d a b c d a b c d a b c d b